

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.
 Előfizetések és hirdetések díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.
 Helyben előfizethető: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben
 Egyes szám ára 5 kr. o. 6.
 Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-torony utca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorát 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haenstein és Voglner (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
 Nyiltér sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj: egész évre 12 frt., félévre 6 frt., évnegyedre 3 frt. o. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-példánnyal szolgálunk.

Pest, november 10.

—r. A helyzet a pénzforgalom tekintetében általában nem változott. A szorultság nagy, s csak az enyhíti némileg a bajt, hogy a pénzügyminiszter közbelépésétől a baj orvoslását várják.

A megkötött kölcsönök s a fővárosok rendezésének kérdése képezi a nap eseményét. A kölcsön tényleg meg van kötve egy consortiummal 74%-re, a mi, tekintve az európai pénzpiac jelenlegi helyzetét, nem mondható kedvezőtlennek, főleg oly országban, minő a miénk, melynek tőkái ingatlanokban levén elhelyezve, a mozgó tőkéhez kénytelen fordulni, mely pedig csak bankszerű manipuláció által tétethetik folyóvá, illetőleg pontosítható egybe. A ki csak némileg járta a nemzetgazdatisztás alapelveiben, főleg pedig a pénzügytanban, természetesen fogja találni, hogy nálunk egyenesen a népre apellálni, hogy a kölcsön aláírása által közvetlenül szereztessék be, épen az államkincstár legvitalisabb érdekében nem volna czélyszerű. Eddigi kölcsöneink legnagyobb részben a külföld tőkái által effectuáltak, azon egyszerű okból, mert forgó tőkével nem igen rendelkezünk s ehhez járul főleg azon körülmény, hogy a mi baloldali politikusaink meg-törökzenek zavarni a nemzetgazdatisztást legprimítívabb fogalmait a nép fejében, s a kormányzati rendszer iránti bizalom kérdésévé törökzenek tenni mindent, a mi tulajdonképen egyszerű pénzügyi művelet, melynél a tőke nem a felyevő által követett politikai rendszernek minősége, hanem első sorban az azt fedező garantiák szerint vezéreltetik. A tőkét eldugni nem lehet.

Ha a tőkének nyereségre van kilátása, az nem tekintsem kormányzatot, sem sympathiákat, sem separatistikus tendenciákat, hanem megy oda, hol vele több értéket lehet producálni. A tőke viláfgazalmi, cosmopolitikus jelentőséggel bír nálunk ép úgy, mint Amerikában. S ha nyereséges vállalatról van szó, előtűnik az a legszigorubb repressiv rendszabályok daczára is. Hogy miért fedeztetet az eddigi magyar kölcsönök oly eltűnőleg csekély része a nemzet által, annak oka ép a mondottakból világlik ki. A tőkét mely forgalomképes, nekünk máshonnan kell beszívárogtatnunk, mert országunk tőkái az ingatlanokban fekszenek, melyeket mobilizálni nem lehet. De kitűnik ebből egyszersmind a baloldali nemzetgazdák azon nagy tanulatlanságot feltűntető állításának fél-szemsége is, hogy a kormány azért nem mer közvetlenül a néphez fordulni kölcsönért, mert tudja, hogy az benne nem bizik; mely állításnak a fentebb mondottak mellett gyámoltalanságát még az is bizonyítja, hogy hiszen az ország lakóinak azon része, mely a forgó tőkével rendelkezik, mely vagyonának jövedelmét vállalatokba képes fektetni, épen azon párt leg-egészítő részét képezi mondhatnók kizárólag, melynek kebeléből a kormány került ki.

A fővárosok rendezéséről szóló törvényjavaslat előzetes tárgyalására a Deákkör által kiküldött bizottság befejezte működését, s jelentését ma fogja a tartandó értekezlet elé terjeszteni. P u l s z k y Ágost bizatott meg a jelentés szerkesztésével. A bizottság által újra szövegezett törvényjavaslat a rendőrség, a vi-

riések és a főpolgármester kérdésében tér el a miniszteri törvényjavaslatról. A rendőrséget ideiglenesen is az állam fogja kezelni; a virilisek száma a közgyűlés felét fogja képezni, csak hogy a legtöbb adófizetők lajstromából szintén választatni fog annyit, a mennyi a közgyűlésben helyet foglalhat és pedig e választásba az összes polgárság befoly, míg a képviselőtestület többi tagjai negyedenként választatnak. A főpolgármestert illetőleg kétféle nézet nyilvánult. Az egyik a közgyűlés által kijelölt 3 egyén közül kívánja a főispánt kineveztetni, míg a másik közvetlen kinevezést kíván. Kétségteljesen ez utóbbi sokkal correctebb; mert annál selejtesebb, félszegebb eljárás csak nem képzelhető, hogy a főpolgármester, a ki a kormány nézeteit van hivatva képviselni, a közgyűlésnek a pártok többsége szerint változó candidatiója utján neveztessek ki. Vagy — vagy. Ha a pártok uralma a döntő szempont, akkor az általuk választott egyén ne legyen a kormánynak képviselője, mert ez a legtöbb esetben viassz helyzetet vezet; ha pedig elv az, hogy a főpolgármester a kormány képviselője kell, hogy legyen, akkor legyen tényleg az, s ne a pártok változó elemeinek képviselője.

A javaslatot különben csak hétfőn fogják az osztályok tárgyalás alá venni.

Dr. Groisz Gusztáv jogkari dekan beigtató beszéde.

Nagyságos Rector Ur!

Mélyen tisztelt gyülekezet!

Ma örömnapot ülünk! kétszeres örömnapp ez, mert a kolozsvári magy. kir. tudomány-egyetem megnyitását és ez egyetem első tiszt karának beiktatását ünnepejük; úgy vagyok meggyőződve, hogy mindkét momentum egyaránt indokoltnak tűnteti fel ez ünnepélyt, fontosságánál, nagy horderejénél fogva.

A kolozsvári magy. kir. tudomány-egyetem alapítása, megnyitása által Magyarország erdélyi részeinek, hol már két ízben létezett ugyan tudomány-egyetem, de az az idők és viszonyok mostohaasága miatt kellő virágzásnak nem csak nem indulhatott, sőt aránylag rövid élet, helyesebben mondva pangás után egészen megszűnt, régi és hō óhajítása megy teljesedésbe. Egy második egyetem szükségességét rég érzi Magyarország, hol a lakosság nagy számára tekintettel, az eddigi létezett egyetlen tudomány-egyetem elégtelennek bizonyult. — Örömmel fogadja a tudomány e második nagy templomának megnyitását a tudományosság minden igaz barátja, minthogy így hazánkban a tudomány egy második gyűlpontja létesült s meg van vetve ez által az alapja azon nemes versenynek, mely a tudomány fejlődésére nélkülözhetlen.

A tudomány hatalom! korunk egyik jellemző vonása az, hogy akár a köz, akár a magánéletben, egész nemzetek és országok úgy, mint egyes egyének törekvéseiknek nevezetesebb eredményére csak úgy tehetnek szert, ha e célra nagyobb szellemi erőt kifejteni képesek és hajlandók. Letűntek azon idők, melyekben a nyers erő is sikerre vezetett, s napjainkban már, akár a szellemi, akár az anyagi világot, akár a békés, akár a háboru viszonyait tekintjük, mindenütt uralkodó szabály: „mens agitat molem.“ — Midőn tekint egy második tudomány-egyetemnek hazánkban lett alapítását és mai napon történendő megnyitását ünnepejük, minden igaz honfi kebelben aa örömméret edes hangjának kell viszhangozniok, mert hazánk, nemzetünk kulturális haladásának és hatosabb fejlődésének, s így egyéni

és állami boldogságunk szebb jövőjének egy újabb és biztos zálogát nyertük e tudományos főtanintézetben.

De midőn ily nagy horderejű tény fekszik előttünk, hála legmagasabb szentesítője nyomul előtérbe mindazon tényleg irányában, melyek e nagy és dicső eszmé létesítésében közreműködtek. Ő felső-gét, dicsően uralkodó koronás királyunkat, — a magyar törvényhozást és a m. kir. felelős minis-teriumot illeti halánk teljessége, mert a m. kir. felelős ministerium kezdeményezése folytán a magyar törvényhozás megalkotván a kolozsvári magy. kir. tudományegyetem felállításáról és ideiglenes szervezetről szóló törvényczikket, ő csász. és apostoli kir. Felsője legmagasabb szentesítése által készsé-gesen járult e magasatos mű befejezéséhez; — s midőn — azt hiszem — mindnyájuk azon óhajának adok kifejezést: vajha szeretett hazánk és nemzetünk szellemi fejlődésének előmozdítására, dicső fel-adatainak tökéletesen megfelelően, működnek ez új egyetem, — vajha örökké és mindenkor a valódi tudományosság zászlaját lobogtatni és soha meg ne szűnnek tudomány-egyetem, a szó legszebb értelmében lenni, — meg vagyok győződve, minden igaz hazafi óhajával találkozom: hála érte-tűnknek pedig legméltóbb nyilvánítását abban talá-lom, ha minden igyekezetünket, t-hetségeink és törekvéseink összegét, ez új egyetem, ez új alma mater felvirágoztatására fordítjuk!

És most az egyetemi élet, egyik legszebb tisz-tét teljesítem, midőn, a jog- és államtudományi kar tanárainak, igen tisztelt tantársaimnak bizalmából e kar ez évi dékánjává megválasztatván, tudomány-egyetemünk nevében ma Nagyságodat a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem 1872/3-i tanévre vá-lasztott Nagyságos Rectorának hirdetem, bemuta-tom, és ezen diszes egyetemi hivatalba ünnepélyesen beiktatom.

Az egyetemi életben az új tisztikarnak beiktatása, mindig örömafnak tekintetik, mert mind-annyszor ujalog érvényesül az egyetemek ősi alap-intézményének egyike, az önkormányzati jog gya-korlata; — mennyivel inkább van nekünk alkal-munk és okunk ez öröme jelenleg, midőn a kol m. kir. tud. egyetem első Rectorának és az első tisztikarnak beiktatását kell teljesítenünk!

Nincs itt szükség arra, hogy részletesen kör-vonalozzam azon hivatalnak fontosságát, azon ha-táskörnek magasztosságát és azon működésnek nagy horderejét, melynek küszöbét Nagyságod ma átéli; — elég, ha kiemelem azt, hogy az önkor-mányzat nagy elve lévén gyökere, éltető eleme az egyetemek ősi szervezeteinek, s az képeztvén alap-ját új egyetemünknek is, az egyetem szabadon vá-lasztott fejében, Nagyságos Rectorában, önkormány-zati jogának főképviseelőjét, tisztelt, — annak te-kintette midug az egyház, annak tekintti ma már a polg. társaság; s ha még röviden utalok azon fényre melylyel a rektori méltóság mindig körülvetett, s mely által mintegy a tudomány iránti elismerésnek adatott kifejezés, — ha megemlítem azon kitűntető állást, melyben az egyetemnek rectorai mindenkor részesítettek, — ha kiemelem azon körülményt, hogy az egyetem rectorai a magnificentiának címét nyerték még oly korban, midőn ez a főuri méltóság jelvénye volt; — s végül, ha arra utalok, hogy ko-ronás királyok és uralkodó fejedelmek is élnek egyetemek magnificentiásimus rectorainak címével, — eléggé kitűntettem ez állásnak diszes voltát, ez állásnak fontosságát.

Azonban e nagy fény, e diszes méltóság kö-telességeket, terheket is ró annak birtokosára, s ha nagyok és terhesek ezek minden körülmény kö-zül, kétségteletlenül fokozott mérvben nagyok és terhesek azok az új egyetem rectorának helyzeté-ben; mert a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem a mai napon az egyetemnek sorában helyet foglal ugyan, de ha nem akarunk elfogultak lenni, ha őszintén kívánunk szólni, el kell ismernünk, hogy az épületnek még csap alapja van meg; a munká-sok együtt vannak, de most kell erélylyel, párosult

tapintattal, önfeláldozó buzgalommal, az alapra fektetendő épület megalkotásán, s annak minden irányban czélyszerű, a tudomány mai álláspontjának teljesen megfelelő berendezésén munkálkodnunk; s midőn még hozzájárul mindehez azon körülmény is, hogy egyetemünk csak ideiglenes szervezettel bír, s az egyetemi reform épen most van tárgya-las alatt s remélhetőleg még e tanév folyamában megoldva lesz, nem szenved kétséget, hogy az egyetem élén álló rectorának feladata és hivatása a jelen viszonyok között kiválóan fontos, különösen terhes.

Választóink egyhangú szava afa folytán a most beálló tanévre Nagyságod választottat rector-runknak; a bizalom ily egyhangú nyilvánulása kö-vetkezében Nagyságod nyitja meg a kolozsvári magy. kir. tudomány-egyetem rectorainak — lel-künkől óhajjuk — hosszú, és — reméljük — — diszes sorát. Nagyságod jeles erkölcsi és szellemi tehetségei, feddhetlen férfias jelleme, sokoldalú tudományos műveltsége, a tudomány iránt mindig tanusított szeretete, eddigi tudomá-nyos működése, szóval szívének és értelmének ki-tűnő tulajdonai kezességül szolgálnak nekünk, hogy Nagyságod képes is, akár is elegendő tenni mind-azon kötelességeknél, melyek diszes hi atalával egybekapcsolva vannak; hisszük nemcsak, de meg vagyunk győződve is, hogy Nagyságod min-den tehetségét érvényesíteni fogja új egyetemünk felvirágoztatására.

Üdvözlöm tehát Nagyságodat, mint egyete-münk első rectorát, s gondoskodásába ajánlom intézetünket s annak minden tagját; lobogtassa mindig és minden munkálkodásában, minden kö-rülmény között a tudományos haladásnak zászlaját, s legyen meggyőződve, hogy mi az egyetemi ta-nács tagjai és az összes tanári kar szigorú köteles-ségünknek tartandjuk, hogy Nagyságodat egyete-münk haladására és emelkedésére czélzó minden szándékáb n, tehetségünkhez képest gyamoltsuk, tanácsunkkal támogatjuk.

Az ég áldása kövesse Nagyságod minden működését, legyen az egyetemünkre oly üdvözö, hogy igazgatásának e szaka mintaképz szolgálhas-son hivatali utódjainak!

A kolozsvári magy. kir. tudomány-egyetem Nagyságos rectora Berde Áron, éljen!

Berde Áron ur, a kolozsvári tud. egyetem nagyságos rectora szék-foglaló beszédének vége.

Uraim én azért is fontosságot tulajdonítok a kolozsvári egyetemnek, mert Kolozsvár 25,000 népessége mellett már is az egyetemen kívül három állami, három felekezeti, egy városi tanintézetnek s ezek mellett számos felekezeti és városi iskola színhelye, benne tehát azok száma, kik a cultura érdekeit ápolják, a többi népességhez képest nagy. Az egy helyeni társulás mozgást, egymással érint-keztést s ez éltető, melyet kell hogy szüljön. En-nek következménye az lesz, hogy a tudomány iránti melegülés áthatja elébb a közel állók, a tanu-lók keble s s innen lassanként hullámgyűrűként szétterjed az országba; a tudomány szeretete és ápolása végre meghonosul hazánkban s felvirágoz-tatja a közműveltséget.

Ha e sokak előtt optimistius elragadtatásnak tetszhető következményeket várom ezen új egye-temtől, arra megvalloim nem szervezete kifogasta-lansága jogosít. Bevallom, hogy ez az egyetem nem az én idealom szerinti egyetem. Mar több mint négy éve, midőn t. i. a kolozsvári egyetem eszméje megpendült s erre nézve egy szerény ter-vezetet terjesztettünk fel, az volt nézetem: hogy ma az egyetemnek kettős hivatása van: a tudomány fejlesztése és terjesztése tudományos emberek kép-zése által, és a tudomány vívmányai a társadalomba való bevezetése. Nevelni a tudomány országát és

szépíteni a gyakorlati életet. Egyetemünk szervezete szerint ez utolsó csak részben történik, a mennyiben gyakorló jogászokat, orvosokat és tanítókat nem a államnak, de, a mi nagy fontosságú, a természeti törvények mechanikai vagy technikai alkalmazását közvetlenül nem feladata; nincs politikatikai hivatás. Én ezt elvi és praktikai hibának tartom szervezetében, habár tudom, hogy ez eszmét közelebbről az egyetemi enquete is elvetette. Itt nincs helye egyik vagy másik vélemény jogosságát vitatni, most üdvözlöm azt, a mi van, mert tudom, hogy ha vannak hiányai, azok a mellett, hogy pótolhatók idővel, az áldásos siker bizonyos mértékig nem lehetetlenik.

És uraim tisztelt tanárait! most engedjék meg, hogy kéresemmel önökhöz fordulhassak. Önök szíves bizalmának köszönöm, hogy a kolozsvári egyetem rectorának tisztel sorát én kezdem meg. E bizalom részét életemben nagy becsű maradványként: habár érzem, hogy e bizalom reám nézve csak úgy megüszelő, ha az előmben szabott nagy feladatnak hasznosnak tudok megfelelni. De hogy az bekövetkezzék nemcsak önök bizalmára hanem önök közreható egész erejére van szükségem. Uraim! egy új egyetem megállapítása áll előttünk. Önök tudják, hogy az egyetemet nem a néma falak, hanem a tanárok szellemi ereje alapja meg jó hírnevében, áldásos működésben. Egyetemünk sorsát kezükbe tette le nemzete. Legszentebb érdekeink vagyunk apólok hagyományosságai. Legyünk hű sáfárai a kezünkre bízott drága kincsnek. Önök a sors kegyelmei a mennyiben sok mások felett bírják az égi szikrákat a tudomány hatalmát. Osszák meg e varázshatalmat másokkal készségesen, mert e megosztás által önök sem vesztenek a mit a tudomány kincseiből akár millióknak oda adnak, a mellett, hogy azt azok mindenike egészben megkapja, önök is megtartják. Egyetemünk tanszabadság elvén szerveztetvén, önök legjobb belátásuk és meggyőződésük szerint kezelhetik tantárgyaikat, az igazságok kutatásában és terjesztésében egész szabadságuk van: de mint minden szabadság; úgy a tanítás-szabadság is nagy felelősséggel van kapcsolatban, felelősök a tudományban, a közérkölciségnek, a természet és önmaguk lelkiismeretének. Világosítsanak kérem szabadon, teljes fényvel, a nélkül, hogy égensenek.

Uram! a tanítással úgy vagyunk, mint a nap meleg sugarával. A napsugarak csak akkor melegítenek, ha szilárd testekbe ütköznek, egy jó gyújtólencsén átvetett sugarak megolvasszják még az aranyat is, de nem képesek csak egy kanálnyi vizet is megmelegíteni. A tanárnak minden tudománya és lelkiismeretes munkája eredménytelen, ha fogékony keblekre nem talál a tanulóknál. Tanárok és hallgatók párosult buzgalma biztosítja a jó sikert. Uraim, új egyetemünk új polgárai! Önök a tanszabadságnak szintén részesei. Önöktől függ nemcsak egyetünk négy kara közt választani, hanem ugyanazon karban a hallgatók tantárgyak sorrendét is önmaguknak megállapítani, sőt a tanulásban is a kényszer nem fogja önöket szorítani. Akkor tanszabadságuk van önöknek ezen egyetem kebleiben, mekkorával ez ország részben eddig soha egy tanuló se bírt. Becsüljék meg arra kérem e szabadságot, megbecsüljék pedig az által, ha mint szabad egyetemi polgárok lelkiismeretük szerint szolgálják a tudomány érdekeit, s annyi szellemi erőt gyűjtenek az egyetemen a hazá és közneveltség szolgálatára, mennyit önök tanuló elődei nem gyűjthettek. Ura-

im! a ki nem szabad, az tetteért nem felelős, önök érettek és tanszabadosok, önök tehát mind önmaguknak, mind pedig a szeretett hazának teljes mértékben felelősök. A teljes felelősség érzete hassa át önök egész lényét, hogy a tanszabadság üdvössége önök által áldásnak bizonyuljon be a hazai tudományosságra és közérkölciségre nézve.

Az egyetemi munkásság holnap az előadások megkezdésével megindul. Áldás, az ég végtelen áldása legyen e munkásságon! Legyen e munkásság örök és mindig diszere a tudomány világának. Legyen az örök erőforrása e szeretett hazának Rectorainak a sora, melyet én most megnyitok, ne záródjék be soha, soha!

Még csak egy pár szót uraim! Egyetemünket hazánk alkotmányossága teremtette, legyünk ezért halásak iránta. Nemcsak erkölcs és józan műveltség terjesztése által adjunk neki örökre megdönhetetlen erőt. Alkotmányunk szerint szuverain hatalmat a király és a nemzet — képviselői által — gyakorolja, tehát egyetemünket a két tényező összehangzó akaratainak köszönhetjük, ezért hálátelve kívádom: éljen a király! éljen a nemzet törvényhozása! E két hatalom intenziójának életet a miniszterium kölcsönös, egyetemünk is közvetlen ennek a műve, hálátlan lennék, ha szívből nem óhajtanám: éljen a magyar felelős miniszterium!

Előterjesztés

az erdélyi kölcs. jég és tüzkármentő társulatnak 1872. október 10-én d. u. 3 órakor a r. k. Lyceum tanácskozó termében tartott közgyűlésre.

(Vége.)

Tudva van, hogy e társulati munkálat megakadályoztatása épen azon időben történt, a midőn hosszas fáradozások után keletkezett „átvizsgálási szabályai” képezték volna további alapját a társulatnak, melyben a tagok érdekében addigi tapasztalatok — hasznosítandólag — letéve valának, s melyek a társulatnak megnyugtató nagyobb s bátrabb kiterjeszkedését célozták. A közbejött eset folytán azonban a körülmények is megváltoztak; és ez okból azon szabályok újabb és kellő módosítással átdolgozva, s azokban minden netán lehetőséget káros következményü esetnek megállítását, — a tagok érdeke teljes biztonságát, — egyszerűen s nagy kiterjeszkedésre képesített közhasznú intézetnek kellő alapzatát szem előtt tartva, teszem le ezennel e szabályokat a tisztelt közgyűlés asztalára — kegyes bírálata s elfogadása végett.

E társulat ügyeit kezdettől fogva — a szabályok korlátai között — én vezettem! önmagamból fejlődött az ki, minden egyéb támasz nélkül. Nem köszönhettem létét nekinek, mint azon tisztelt férfiaknak, kik kezdetén azt mondták, hogy „legyen!” S midőn e képpen, a tiszta jóakarattal, saját önmaga erején magának utat törvén, fejlődött ki, egyszerűen elismerést árasztott bárhol is, bizalmat fokozatosan gerjesztvén — elhivatásának nyilvános és teljes mérvbeni megfelelése által. Ilyképpen ezen intézet az összes tagok sajátja volt, önmaguk saját támaszköze — végtelen, előre nem látott szerencsétlenségek következményei elleni esetekre, s ekként az együttes tagok akaratain kívül, bár kinek is intézkedni, a szá-

vezéreül. Az új Generalissimus első hadműveletei fölött egyike a legszemélyesebb katonai íróknak v. Willissen W. ezredes ur. „Theorie des grossen Krieges” című művében találó idéletet mondott, mely által egyszerűen meg van czáfolyva v. Rüstow W. urnak azon állítása, hogy Dembinski inkább „pártember” volt, mint nagyszabású hadvezér. De Lengyelország rossz szelleme, ezen saját polgárainak viszálykodásai folytán tönkrement szerencsétlen ország gyászos sorsa úgy hozta magával, hogy az alkalommal is meg kellett a fiai közt uralgó visszavonás következtében bukni. A új intrigans Krukowiecki tábornok, az u. n. „hazafi társulat” vezetőjének összeesküvése már aug. 15-én borzástó éjjeli gyilkosságok elkövetése közben kitört Varsóban. Czartoryski herceg kormányelnök megbuktatott s Krukowiecki bitortla helyét, azon áruló szándékok táplálva, hogy Paskiewitsch herceggel alkudozásokba lép s így a maga számára biztosítja a czár kegyét. Egy Dembinski bizonyára nem volt ily ephialtes-természetű ember kezében használható eszköz; tehát épen abban a pillanatban, midőn az orosz hadsereg Varsót készült megostromolni, a fővezérségen megint változás jött létre.

Igy a fejtelenségre mindenütt tér nyílt. Lengyelország további sorsa mindenki előtt ismeretes. A lelke legmélyéig megsértett Dembinski Franciaországba menekült, de ott csak az 1833-ik évi időzött, egész addig a pillanatig, midőn Mehemet Ali egyptomi alkirály Sziíriába betört s kegyet mutatott a bomlóféliben levő török birodalom gyökere ujjalakítására. II. Mahmud török szultán segélyért esengve a pétervári kabinethez fordult, Dembinski tehát számos lengyel emigránsal egyetemben remélt, hogy kardját Oroszország ellen villogtathatja. Egyiptomban úgy maga az alkirály, mint annak fia Ibrahim basa kitüntetőleg fogadák, de a nemskóra bekövetkezett bő-

bályok alapján előjoga nem létezett. Mondjon bár ki, bár mit is. Tanuskodniak e társulat munkálatáról minden évben közbeocsátott — hiteles számadásai, — melyek együttesen itt, a tisztelt közgyűlés asztalára letéve vannak. Azokból látha ó, hogy ezen intézetek létesülése hazánkban, — feladatainak teljes megoldása által — díszére vált, irántai figyelmet ébresztvén feltávolabb levő országokban is, bárha ottan számos más társaságok által is környezve valának: sőt a biztositási intézmények történelmében és az erdélyi társulatról külföldi szakmunkák kiváló teljes méltánnyal emlékeztek meg.

Mint eredetiben az első — úgy most mint utolsó katonája a társulatnak állók itt, a tisztelt közgyűlés előtt, kifáradtan, annak ügyeidebeni oly hasnosan tartott küzdelem miatt! Nem vadolhat senki, hogy bár minő zaj — lármá miatt is elérőműlve hátráltam volna, azok érdekében munkálkodni, kiknek bizalmával e társulati kapcsolatot képviseltem! Azzal sem vadolhatnak, hogy midőn valahára — felszólítottam a kibontakozás keresztül vitelére, ne hagyjam volna oda minden addigit, s ne ragadtam volna meg az alkalmat, de csakis a szabályok határozott értelme alapján hasznos eredmény kivívhatás feltétele mellett. Ugy hiszem, mezteltem a legnagyobb áldozatokat is, mi ezen ügy s tagjai érdekében kötelesesem volt! s ekként most, midőn azon számos megbízóim nevében, kiknek érteke úgy, mint mazamé is, e társulattal szoros kapcsolatban áll, kérem a tisztelt közgyűlést: tekintve a károsultaknak oly hosszúságú idő óta is anyargattatását — és azoknak okozott nyomorát, mellőztassék mostan a további teendőket olyképen irányozni, és oly gyorsan mint csak lehet intézkedni, hogy e társulati ügyei — valahára a kellő folyamatra vezetelve, nem csak tagjai anyagi érdekében bontakozhassék kieljes becsűllettel; sőt anyahazánk bel- s külföldi előtti hírnevében is. Méltóztassék az új alakulásra vezető — e társulatnak jövőre alapszabályai elfogadásával — melyek különben is nem újjak s biztositások megállapodásából kifolyólag szakemberek bírálata a legkiválóbb mérvben megállták — ezen ügy kibontakozását — könnyítendő — elősegíteni, s haladék nélkül, az arra szükséges teendők megtételét — mint jelenben a társulat erkölcsi legfőbb teljhatalmu szerve — azonnal elintéztetni.

És végre, nem kerülhetem el, a tisztelt közgyűlés előtt fel nem említeni, hogy a társulat kellő kibontakozására célzott törekvéseim közepett nem egyszer szétlítottatásomra célzott csapások hullámzottak le. De a célt — nem csak magam, hanem anyaiak érdeke miatt szem előtt tartva, annál nyugodtabban hatoltam tovább; miután a nyilvánosságot legkisebb részleg is — nem kerülő eljárásaim paizsa alatt, s annak segédemmel, ki mindennek sorsát vezényli, teljesen védve éreztem magamat. Ilyképpen hosszúságú küzdelem után végre is jelen törvényesen intézkedhető teljhatalmu közgyűlésig juthatték, melynek feladata nem egy új vagy ápolónitánt megállapítása, sem nem egy új világboldogító vállalat létesítése, hanem feladata egy régi — hiteles szerzett érdemei megcsontatásával — eltörölni célzott teljhatalmu levő hazai intézetnek újabb friss életet adni, hogy függőben hazatartott kötelesegeinek úgy mint kell

kekötés reményeit semmivé tevő. Bár fényes állomással kinalák meg, tovább nem maradt Egyiptomban, sőt a neki egy évre a kormány által utalványoztatni szándékolt fizetést is visszautasította.

Újólaj Franciaországban telepedett le s ipar vállalatokban kezdett részt venni, csekély jövedelmét szerencsétlen honfitársai sorsának enyhítésére fordítá. Kik Dembinskivel Párisban közelebbi érintkezésben valának, állítják, hogy a vele egy nemzetiségű leveleket irányában bőkezűsége őt magát többször a legnagyobb körülmények közé ejtő.

Igy telt el 15 hosszú nyomasztó év, míg az 1848-ban bekövetkezett világrendítő események az egykori len gyel főhadvezér nyugalmából felzavarák s oly szerep elvállalására készíteték, mely által neve a történelem emléklapjain meg lett örökítve. És most lássuk az emlékiratot ott, hol Dembinski a magyar határszélen állap.

Ily módon — saját meglepetésemre írja D-i — háborítatlanul átléptem a határt s egyedül feladatom volt az osztrák határszéli városokban az osztrák hivatalnokokkal korost képezni. Kossuth mentől nagyobb szidalmazásában; mert ő volt folyton beszélgetéseinknek és átkozódásainknak tárgya.

A határon túl fel. óráig menve a magyar határvárhoz értem, hol észrevehetően más hangulat uralkodott, Kossuthot itt hősként tekintették, féltisten gyanánt imádták. Ennek dacára egyelőre jónak láttam inkognitómát megőrizni s ez okból az utlevéllátározás és egyéb formáságok elvégzése után bár szólótni kezdett, egy szegényes faluba hajtatték, hol egy zsidó által tartott orosz illatokkal teljes korcsában éjjelre megszálltam. Nagyon elbámultam, midőn tapasztalám, hogy ezen egyszerű zsidó rendkívül jó hazafi. Gyakran említé

—megfeleljen; s felretéve minden eddigi akadályt, abból bekövetkezett annyi sok bonyodalomnak s kedvetlenségnek önerején valahára véget vessen! Mindezekért nem mulasztatom el a leghálásabb köszönetet nagyszámú megbízó érdektársaim nevében mindazoknak kifejezni, kik ezen ügyben eddig elé bármiként is támogatni szivesek voltak! nem mulasztatom el e hála nyilvánítását annyival is inkább, mivel azoknak szeredkezése nélkül, mind az, mit e társulat, és számos károsult tagjai érdekében ez ideig elértünk, fennforgott körülmények között, különben alig ha valaha elérhető lett volna; és végre nem mulasztatom el legőszintébb köszönet nyilvánítását azért sem, mivel ezen intézetnek fennforgó jeladatából keletkezett hitem sugallta mondja: hogy e mostani közgyűlésből e társulatra nézve egy új s még az eddiginél is áldásdusabb irányú jövő fejlődhetik ki; mely által a költséges tapasztalatok nem hoznyom nélkül enyészének el, sőt még dussabb termékenységek által forják bebizonyítani: hogy a vállvetett kölcsönös ősegélyezés eszméje nemhogy már tul élte volna magát, sőt inkább — miut a társadalom legjelentékenyebb tényezője — a feltétlen nyilvánosság paizsa alatt kellő avatossággal s takarékosággal djkálva, mint örökzöld fog virulni. És ezzel, ez ügy — és az összes tagok érdekében meglettem a magamé! melynél többet nem tettek; isten engem úgy segéljen!

Kulisseky János m. k.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, nov. 12-én

— **Figyelmeztetés. T. polgártársainkkal sietünk tudatni, hogy lapunk november 1-e óta legjutányosabban árban vesz fel bármily alakban hirdetések; s ha kívántatik, a fogalmazásról is gondoskodik a „Kolozsvári Közlöny” kiadó-hivatala.**

— **Nemes adakozások.** Tüztőlünk részére, fáradhatatlan gyűjtő és szakaszvezető: Vaszi Zs. ur ivén: br. Jó sika Lajos ő excellenciája és tkt. Korbuly Gergely urak külön-külön 100 frtot adományoztak.

— **Egyetemünkön eddig legkevésében iratták be magokat a philosophiára és matematikáira.** Azonban a jogi facultas ez évben igen népes; különösen az első évfel jelentek sokan.

— **Torna s vivoda** intézetünk nem sokára elkészül, előrésében az épületnek a padozat már le van rakva s az ablakok is fel vannak téve; a hátulso részben még most folynak javában a munkálatok. A páncsovezet azonban már el van helyezve. Egyébiránt a hátralevő munkálatok bevégzése rövid idő alatt megtörténik s mi december elsején üdvözölhetjük életbe léptet hasznos intézetünknek.

— **Szép áldozat.** Orbán József derék kávéház tulajdonos áldozatkészségét csak most méltányolhatjuk úgy, mint megérdemli, midőn tudjuk, az összeg nagyságát, melyet mint kávéháza-

elöttem Gergely Arthur nevé s úgy nyilatkozott, hogy nevezett hadvezér elhagyta ugyan Pestet, de egyedül azon okból, mert szándéka Váczon keresztül a Duna bal partján egyenesen Bécsnek törni. Meg kell bejyezne, hogy én a boroszlói indóházban egy uszag lapot vásárolék, melyből azon leverő értesülést nyertem, hogy a fővárost a honvédsapatok kiüríték, megvallom, mikép a magyar főhadtest lágy-meleg magatartása folytán közel voltam ahoz, hogy utammal felhagyjak.

Következő napon, január 11-én, (1849) Bélan keresztül Késmárkra értem. E két mezőváros közt meglepetésemre több szekeret találtam, melyek tíztíz percnyi időközben gyorsan elrobogtak mellettem telve magyar nemes ifjúsággal, kik mindnyájan kétesövű vadász fegyverekkel valának fellegyverkezve. Ujon hullott hó borítá a hegytetőket s ennek folytán azt gondolám, hogy a közelben valahol vadászkirándulásra készülnek; később megtudtam, hogy ezen fiatal emberek a közelgő elengéses hadcsapatok elői menekülnek. Az egész városban keresztül kellett hajlatnom, ha el akarám érní a szálót, mely a helység tulsó Löcse felé fekvő oldalon feküdt. Késmárk utcáin rendkívül mozgalmat tapasztaltam; a polgárok a főtú hosszában csoportokba állva gyülekeztek, sőtugva beszélgetének egymással s igen szomorú arcokat mutattak. A szállóban a korcsáros is igen leverten közeledett felém. Vidor arccal lépek hozzá, s kérdezőm tőle:

„Ugyan mi baj érte önöket korcsáros uram, hogy mindnyájan oly szomorúak?”

Őn tehát nem is tudja? válaszolt, „az ellenség ma városunkba érkezik.”

„De hát ugyan ki ez ellenség? kérdém én, a „honédek?”

„Oh, dehog, nem!” szóló, „nem a honvédek, hanem Schlick!”

TÁRCZA.

Dembinski tábornok emlékiratai.

Danzer Alphons átdolgozása szerint.

II.

Bevezetés.

Dembinski pedig, híven elhatározásához, 4900 többnyire újoncz emberből álló csapatjával s 6 ágyúval megkezdé ama híres visszavonulást, melyért őt „Lengyelország Xenophonjának” nevezték el. 300 óra járásnyi körüli uton folytonos csatározás közben, telemszó háromheti marsch után, Dembinski halálra zaklatott csapatjával elért Varsó falai alá. A lakosság öröme leirhatatlan volt. Ismét reméltek — hasonlított e remény a könyvek közti mosolygáshoz. Dembinski neve egyszerre ünnepeletté lön. De a vezérő tábornokok önző elbizakodottsága, kik az alárendelt tiszteknek tért katonai tehetőségeik kifejtésére nem engedtek, a tábornokok egymás közti versengése, mert egyik sem akart a másik alatt szolgálni, csekély politikai belátásuk, a polgári kormány iránt mutatott lenézésük, melynek parancsait egyszerűen félretekvé, s e mellett a főúri és nép-párt különböző céllatai, legfőképp pedig a központi vezetés, a központi hatalom hiánya — a dolgok jobbrafordulása iránt kétségbeeselt kértelyt támasztottak. Mindezek mellett még a habozó főhadvezér Skrzynecki tehetelensége végzetesé vált.

Augustus 10-én végre egy minden rangu katonatisztből álló körülbelül 300 főnyi hadi tanács gyűlt egybe, melyben a Skrzynecki elleni elkéserevés nyíltan kitört, mire letétetését elhatázzák s Dembinskit nevezék ki a hadsereg fő-

A kolozsvári királyi szabadalmazott

TEMETKEZÉSI INTÉZET

Entreprise des pompes funebres

egy évi működése alatt teljesen bé bizonyította, hogy városunknak diszére, a t. cz. közönségnek hasznára van. Az intézet főállása óta **temetkezéseink díszesebbek s jóval kevesebbe kerülnek**, mi az által lett elérve, hogy az intézet saját begyakorlott személyzetet, fogatokat, különböző gyász-szekereket, fa- és érez-koporsót s egyéb

gyász kellékekből raktárt tart,

hogy mennyire kiérdemeltük a t. cz. közönség bizalmát, mutatja az, hogy helyt és vidéken minden nagyobb szerű temetést intézünk végezett.

A rendes temetések 25, 50, 100, 150, 200, 300 és 400 forintosok — azonban ezen díjszabállyal tetszés szerinti eltérés eszközölthetnek s kívánatra **drágább** vagy **olcsóbb** temetés is rendeztetik.

A felsorolt díjakért az intézet a díjszabály szerint koporsót, párnákat, lepedőt, mádráczot, szemtakarót, ravatalt, szoba diszítést, gyertyákat, egyházi szertartást, harangozást, szomorú jelentést, gyász és kísérő kocsikat, egyenruházott személyzetet, sir-ásatást és befedést szolgáltat ki, rendez és állít elő oly pontossággal, hogy a gyászoló család közreműködése legkevésbé sem lesz igénybe véve.

Érez- és fakoporsók felszerelve vagy a nélkül magára is szolgáltatnak ki gyári árban.

Felvételi iroda: **Bogdán István** üzletében. Intézeti és raktári helyiség kül-tordautca a temető bójárásnál balra.

Kolozsvártt, október hó 1872.

A temetkezési intézet.

Bogdán István,

igazgató.

2-3

PERL

fogorvos

ajánlja magát a t. cz. fogfájásban szenvedő közönségnek mindenemű fogorvosi műtét gyors s fájdalommentes végrehajtására, továbbá mesterséges fogak s légyonmatu fogorvosok legújabb amerikai módszerint fájdalom nélküli behelyezésére, fogtő-eltávolítására nélkül.

Idégeneknek egy fogat egy óra munka, egy egész fogsort egy nap alatt készítik. Fogorvosi műtermem a Nemzet szalodában 7 szalm alatt van.

Rendel d. e. 9-től 12-ig, d. u. 2-től 5 óráig.

Orvosság nélkül.

48-49

MELL- és TÜDŐ-

betegségek természetesen, még re-

menyvesztett az orvosok által gyógyít-

hatlanak nyilvánított esetekben is gyó-

keresen kigyógyulnak

Orvosság nélkül.

A betegség részletes leírására bővebb felel levélben.

J. H. Fickert, Dir. Berlin,

Wall-Strasse No. 23.

A levélhez 5 fr. o. 6. mellékendő.

Orvosság nélkül.

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI

KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főter báró Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIR-ÜZLETÉBEN

főter, Gyulai-ház, felvállal mindennemű

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Alólirt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy újonnan felszerelt és izletes betűkkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomdai megrendelést** elfogad, u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözvények, rovatos iven, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek, baromútlevelek, vásárczédulák stb. stb. a lehető legjutányosabb árak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA **1 frt.**

FELVÁLLAL KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT IS.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda, — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a papirok a legelső papir-gyárakból szerzettetnek be, és azok a hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíttatnak, és a legszükségesebb mintázatokból kész raktárt tart, a meglevőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövidebb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosítottatik.

Gámán János örökösei könyvnyomdája.